

JOSEF RYZEC – SEZNAMTE SE, PROSÍM:

Prvním výraznějším pokusem vtáhnout Ferdu Mravence a brouka Pytlíka do kontextu výtvarného umění, které by nebylo limitováno přívlastky „užitě“ či „insitní“, představovaly aktivity Josefa Ryzce (*1942), autora, jehož zájmy a všestrannost v ledasčem připomenou samotného Sekoru: v mládí tíhl k loutkovému divadlu, kvůli nemožnosti studovat vysokou školu vystřídal řadu povolání, přičemž mimo jiné působil jako pomocný režisér na Barrandově, nebo coby polygrafický expert v nakladatelství Artia, v soukromí se pak kromě hry na bicí nebo chemie náruživě věnoval také malbě. V sedmdesátých letech se sblížil s výtvarníkem Jiřím Načeradským (1939–2014), který po roce 1968 nesměl vystavovat. Oba umělce spojoval obdiv k dílu Pabla Picassa, Načeradský ovšem tehdy vstřebával i mnoho dalších podnětů ve svých kresbách a malbách mimo jiné prozkoumával pop-artové postupy. Zatímco ve svobodné části světa však tvůrci pop-artu reagovali na všeobecný přetlak vizuálně naléhavé masové kultury, domácí umělce naopak její západní podoba fascinovala kvůli své odlišnosti, zapovězenosti a obtížné dostupnosti. Načeradský proto ve svých pop-artových dílech čerpal jak z prvorepublikové tradice grafického designu (především z estetiky Heilbrunnových reklam na Alpu), tak z angloamerického komiksu, symbolicky reprezentovaného drobnými barevnými stripy s Disneyho hrdiny, jež byly přikládány do dovozových žvýkaček Donald. Takto namaloval například velkoformátové obrazy *Dva Donaldi* nebo *Donald fotografem* (oba 1975), ve kterých v ironicko-oslavném duchu rozložil estetiku oficiálně vysmívaného „imperialistického“ hrdiny do geometrizujících, napůl abstraktních, kompozic s velkými plochami jásavých barev.³⁹

Ryzce Načeradského výboje zaujaly, rozhodl se ale vydat odlišnou cestou a zapojit vizuálně inspirativní postavy z domácí popkulturní tradice.⁴⁰ K Sekorovým hrdinům měl silný osobní vztah – v deseti letech prodělal vážný zánět mozkových blan a dlouhodobý pobyt v nemocnici mu pomohly přečkat knihy s Ferdou Mravencem, které prohlížel a četl stále dokola.⁴¹ Jeho výtvarné experimenty s dekonstrukcí Sekorovy estetiky proto měly úplně jiný náboj než Načeradského práce. Z normalizační nudy neunikaly s potměšilým úšklebkem, ale snahou navázat dialog s původním autorem a dosáhnout obdobného humorného účinku jako originál, ovšem výsostně malířskými prostředky. Mezi lety 1979 až 1981 proto Ryzec vytvořil sérii více než sta akrylových maleb⁴², které Lenka Lindaurová výstižně charakterizovala následovně: „Atributy tykadel, broučích zadečeků a téměř už disneyovských kukadel proměnil Ryzec v samonosné symboly, které podle pravidel kubismu rozmístil po ploše. Používá je v různých variacích, z jednotlivých částí vytváří nové postavy i paralely klasických děl. Někdy létají vzduchem jednotlivé mravenčí orgány, někdy z nich vznikají nové útvary nazvané autorem Ferdostroje.“⁴³

Kolekci ferdovských a pytlíkovských maleb Ryzec poprvé vystavil v roce 1981 v pražském Klubu mládeže Dvojka, protože prezentace v oficiálním galerijním prostoru pro něj v té době byla prakticky nedostupná. Po roce 1989 následovalo několik dalších výstav jeho sekorovských pláten, výraznějšího docenění se ale jeho cyklus dočkal až na počátku nového tisíciletí, kdy z něj pražská Národní galerie do svých sbírek pořídila pětici pláten; tři z nich byly po roce 2001 vystaveny dlouhodobě (do roku 2008) ve stále expozici poválečného umění v sekci české grotesky, a to mimo jiné vedle Načeradského pláten.

³⁹ Viz Štěpán, Petr: *Český komiks (?) a výtvarné umění*. České muzeum výtvarných umění, Praha 2002, s. 39–42. – Mach, Petr (ed.): *Jiří Načeradský: Invaze* (katalog výstavy). Galerie U Betlémské kaple, Praha 2017.

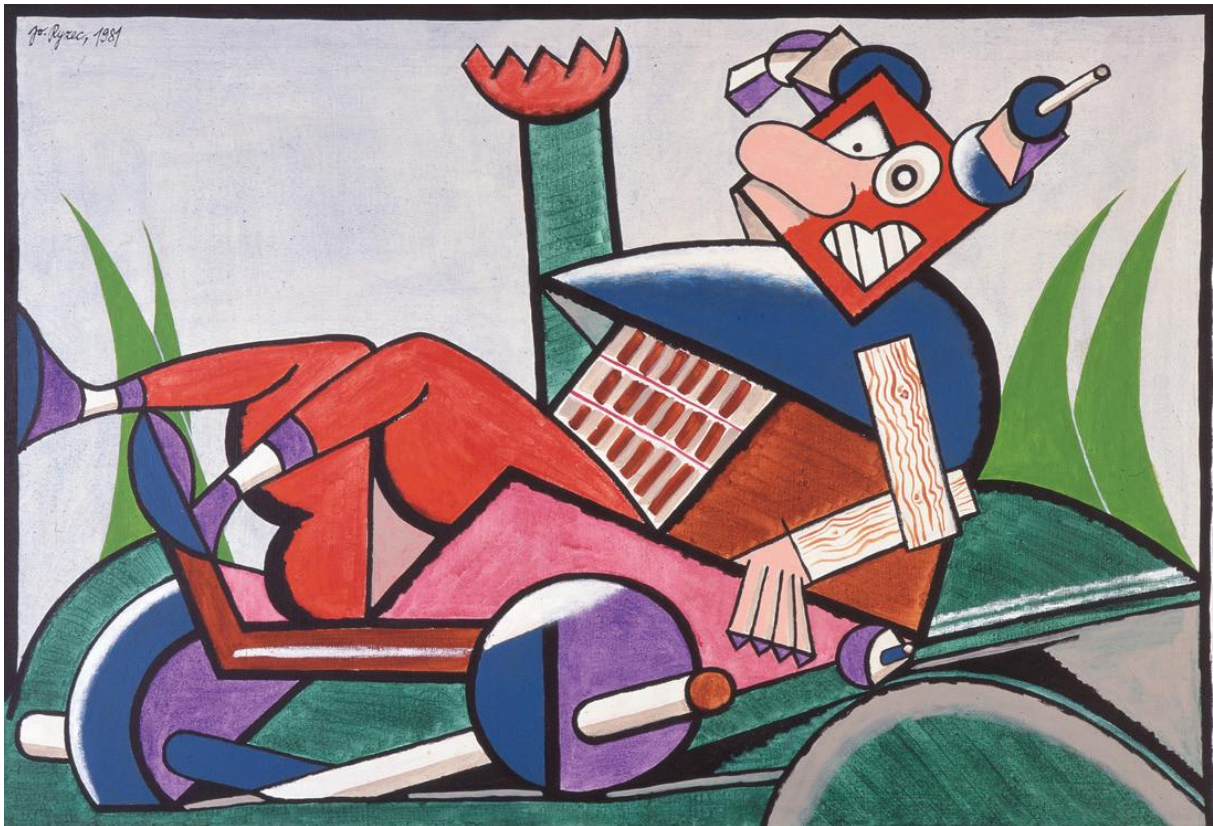
⁴⁰ Jistou výjimku v Načeradském malířském díle představuje několik variant obrazu *Harém kocoura Mikeše ze sedmdesátých let*, podoba Ladova hrdiny v něm nicméně čitelná není.

⁴¹ V jistém smyslu podobný byl i příběh filmového historika a publicisty Borise Jachnina (1932–2011). Ve čtyřech letech prodělal vážný úraz kyčle, kvůli němuž byl na více než deset let upoután na lůžko. Z dochované korespondence (MZM, ODL, OS) víme, že Sekorovy knihy patřily k jeho nejoblíbenější četbě a že ho v té době jejich autor morálně podporoval. Jako logickou návaznost lze pak vnímat fakt, že Jachnin toužil stát se výtvarníkem a že o mnoho let později publikoval knihu o tvorbě Walta Disneyho (1990).

⁴² Josef Ryzec ještě před tím vyhledal Sekorova syna – podobně jako Andy Warhol Walta Disneyho – a požádal jej o souhlas, jehož se mu také dostalo.

Malby Josefa Ryzce jako „Odlet doteplych krajin“ (1979), 41 x 30 cm, nebo

„Svižnětě dostihnu a budeš v pytlí“ (1981), 80 x 125 cm, (dnes v majetku Národní galerie v Praze), vedou se Sekorovým viděním světaempatický výtvarný dialog.

ZDROJ:

Výstava Ondřej Sekora v MZM Brno 2019, monografie, z kapitoly další životy Sekorova díla - Josef Ryžec